

Advies nr. 2011/08 van 4 oktober 2011

Arbitragecommissie

Wet van 19 december 2005 betreffende de precontractuele informatie bij commerciële samenwerkingsovereenkomsten.

Advies over de sancties bepaald in artikel 5 van de wet

Inleiding

De Arbitragecommissie heeft het initiatief genomen om tijdens de vergaderingen van 27 januari, 26 mei, 22 september en 4 oktober 2011 de problematiek te onderzoeken van de sancties, bedoeld in artikel 5 van de wet van 19 december 2005.

Advies

1. Wettekst

Artikel 5 van de wet van 19 december 2005 bepaalt sancties In geval van niet naleving van de verplichtingen in hoofde van de persoon die het recht verleent.

“In geval van niet naleving van een van de bepalingen van artikel 3 kan de persoon die het recht verkrijgt, de nietigheid van de commerciële samenwerkingsovereenkomst invoeren binnen twee jaar na het sluiten van de overeenkomst.

Wanneer het afzonderlijk document de gegevens bedoeld in artikel 4, § 1, 1° niet bevat, kan de persoon die het recht verkrijgt, de nietigheid van de desbetreffende bepalingen van de commerciële samenwerkingsovereenkomst invoeren.”

2. Onderzoek van artikel 5 van de wet van 19 december 2005

De Arbitragecommissie onderzocht het artikel 5 volgens de geest van de wet, op grond van het gemeen overeenkomstenrecht en de desbetreffende rechtspraak.

*2.1. Wanneer het afzonderlijk document de belangrijke gegevens **niet bevat**, voorziet de wet de relatieve nietigheid van de desbetreffende bepalingen.*

Artikel 5, tweede lid bepaalt immers, dat wanneer het afzonderlijke document de belangrijke gegevens niet bevat, d.w.z. de gegevens bedoeld in artikel 4, §1, 1°; de persoon die het recht verkrijgt de nietigheid kan invoeren van de desbetreffende bepalingen. Het ontbreken van basisinformatie voor de vorming van het contract kan dus leiden tot nietigverklaring van de betrokken bepalingen.

De in artikel 4, §1, 1° bedoelde gegevens zijn, volgens de termen van de wet zelf, de belangrijke contractuele bepalingen.

*2.2. De wet bestraft het **niet naleven van een van de bepalingen van artikel 3 met een relatieve nietigheid.***

Artikel 5, eerste lid voorziet vervolgens in de mogelijkheid, voor de persoon die het recht verkrijgt, om de nietigheid van de commerciële samenwerkingsovereenkomst in te roepen in geval van niet-naleving van een van de bepalingen van artikel 3. Dit artikel 3 betreft de verplichting, voor degene die het recht verleent, om binnen een bepaalde termijn - minstens één maand voor het sluiten van de commerciële samenwerkingsovereenkomst - aan de persoon die het recht verkrijgt het ontwerp van overeenkomst alsook het afzonderlijk document met de vermeldingen van artikel 4 te verstrekken. Deze documenten worden

schriftelijk of op een voor de persoon die het recht verkrijgt, duurzame en toegankelijke drager ter beschikking gesteld.

Er moet dus aan drie cumulatieve voorwaarden worden voldaan:

1. verstrekken binnen de termijn van een maand voor het sluiten van de overeenkomst,
2. van het ontwerp van overeenkomst alsook van het afzonderlijke document,
3. op schriftelijke wijze of op een duurzame en toegankelijke drager.

Zijn deze 3 voorwaarden niet vervuld, dan kan de persoon die het recht verkrijgt de nietigheid van de overeenkomst vragen binnen twee jaar na het sluiten van de overeenkomst, met de gevolgen die voortvloeien uit een nietigheid *ab initio*. Het betreft dus ook een relatieve, maar quasi "automatische" nietigheid. De rechter beschikt immers over geen enkele appreciatiemarge, vanaf het ogenblik waarop hij vaststelt dat een van deze drie voorwaarden niet vervuld is, onder voorbehoud van een eventueel misbruik van recht. Het gaat om vormvoorwaarden, de inhoud van de ontwerpovereenkomst of van het afzonderlijke document is hier niet geïmagineerd. Dat impliceert dus dat het niet-verstrekken, of het laattijdig verstrekken van het ontwerp van overeenkomst en/of het afzonderlijke document, ongeacht of dit te wijten is aan een fout in hoofdzaak van de persoon die het recht verleent, en ongeacht of de vertraging miniem (1 dag bijvoorbeeld) of groot is, tot nietigheid van de overeenkomst leidt op verzoek van de persoon die het recht verkrijgt.

2.3. De wet bepaalt geen sanctie in geval van niet-naleving van de in artikel 4, §1, 2° vervatte informatie

Men stelt vast dat de wet Laruelle geen enkele sanctie oplegt in de hypothese dat de rechtverkrijger onjuiste of onvolledige informatie ontvangt (voorzien in het tweede gedeelte van het afzonderlijke document (artikel 4, §1, 2°). De in artikel 4, §1; 2° voorziene informatie houdt nochtans de gegevens in die een correcte beoordeling van de commerciële samenwerkingsovereenkomst moeten mogelijk maken.¹

3. Gevolgen van de nietigheid

De wet van 19 december 2005 zwijgt over de gevolgen van de nietigheid.

De Arbitragecommissie onderstreept dat de gevolgen van een nietigverklaring van een commerciële samenwerkingsovereenkomst zeer vergaand kunnen zijn. De nietigheid van een overeenkomst heeft immers retroactieve werking. De rechtspraak voorziet dat in geval van nietigheid van een beding in de overeenkomst of van de overeenkomst zelf, deze retroactieve werking heeft, met als gevolg de verplichting om de zaken terug in hun oorspronkelijke staat² te brengen, via wederzijdse restituties.

4. Doelstelling van de wet van 19 december 2005

Het doel van de wet van 2005 bestaat erin de zwakke partij te beschermen, in dit geval de partij die het recht verkrijgt. Daarom bepaalt de wet dat het ontwerp van overeenkomst alsook het afzonderlijke document schriftelijk moeten worden verstrekt, binnen een vereiste termijn, op straffe van nietigheid van de overeenkomst. Indien deze documenten wel degelijk

¹ Door onszelf onderstreept.

² Brux. 23 Novembre 1976, *Entr. et dr.* 1979, p.243, Obs. Ch. Léonard

binnen de door de wet gestelde termijn werden verstrekt, en op een geldige drager, maar er één van de in artikel 4, §1, 1° bedoelde gegevens ontbreekt, zal de rechter vaststellen dat dit een nalatigheid is, en de gewraakte bepalingen nietig verklaren. De persoon die het recht verkrijgt kan bijgevolg, desgevallend, opnieuw onderhandelen omtrent de voorwaarden van zijn commerciële samenwerkingsovereenkomst.

Maar wat gebeurt er als een van de in artikel 4, §1, 1) bedoelde gegevens onjuist is, of als een van de in artikel 4, §1, 2) bedoelde gegevens onjuist of ontbrekend is? Laatstgenoemde gegevens worden gedefinieerd als noodzakelijke gegevens voor de correcte beoordeling van de commerciële samenwerkingsovereenkomst. De wet voorziet in dit geval geen nietigheid van de bepaling, en zeker niet de mogelijkheid om de nietigheid van de overeenkomst te vragen.

Bovendien moet worden benadrukt, dat sommige informatiegegevens uit artikel 4, §1, 2°, belangrijker kunnen zijn dan andere : zo kan men zich afvragen, of het verantwoord is, een franchiseovereenkomst nietig te verklaren omdat de franchisegever zijn lijst van exploitanten of van lopende overeenkomsten niet zou hebben geactualiseerd, of omdat hij slechts 2 (en geen 3) recentste jaarrekeningen zou hebben voorgelegd, of zelfs, omdat hij vergeten zou zijn de volledige beschrijving van de aard van zijn activiteiten in te vullen.

Met het opmaken van een “ check-list “ van belangrijke informatie die voor elke kandidaat moet worden ingewonnen, heeft de wetgever de mogelijkheid willen bieden om de “ afwezigheid “ of “het beknopte karakter “ van sommige inlichtingen duidelijk te stellen en tot voorzichtigheid aan te manen.

De *ratio legis* van de wet is de bescherming van de persoon die het recht verkrijgt, bijgevolg moet die bescherming niet enkel worden geboden indien een belangrijk gegeven (bepaald in artikel 4, §1, 1) ontbreekt, maar evenzeer indien dat gegeven niet correct is of indien een gegeven van het afzonderlijke document ontbreekt (artikel 4, §1, 2°), of wanneer een van die gegevens onjuist is. De parlementaire werkzaamheden leggen trouwens de nadruk op het belang van de gegevens in artikel 4 : “ *De twee partijen van een samenwerkingsakkoord hebben alle belang bij de duidelijkheid van dit akkoord, opdat geen van beide zich gebruikt, misbruikt of bedrogen voelt* “. ³ Het is dus de theorie van het wilsgebrek die werd gehanteerd bij het bepalen van de sancties in geval van afwezigheid of onjuistheid van de gegevens in het afzonderlijke document (als bedoeld in artikel 4). De rechter zal moeten oordelen of deze afwezigheid of onjuistheid van een of meer informatiegegevens in het afzonderlijke document een gebrek aan instemming heeft teweeggebracht bij degene die het recht verkrijgt. De rechter kan dan de gewraakte bepaling, of zelfs de volledige overeenkomst nietig verklaren. Volgens de rechtsleer is de nietigheid immers “ *un mode d’extinction des conventions qui sanctionne un vice affectant de manière essentielle la formation de la convention* » ⁴.

De rechter kan eveneens opleggen dat degene die het recht verkrijgt, moet worden vergoed voor de geleden schade. De rechter dient dus geval per geval te onderzoeken, of de onjuistheid of de afwezigheid van bepaalde gegevens dwaling of bedrog zou kunnen zijn, en tot nietigverklaring van het contract kan leiden, of, desgevallend, een precontractuele fout die moet worden vergoed.

³ Doc Kamer 51 1687/001 p.7

⁴ P. VAN OMMESLAGHE, *Droit des obligations*, T. 2, p.

Dat is ook het standpunt van Frankrijk, waar een fiks debat heeft gewoed over dit vraagstuk, dat uiteindelijk voor het Franse Hof van Cassatie werd beslecht. Het Hof oordeelde dat wanneer de bij de zogenaamde wet "Doubin" opgelegde informatie niet of slechts gedeeltelijk werd verstrekt, de franchiseovereenkomst maar nietig is als, ingevolge die fout, een gebrek kleeft of op zijn minst had kunnen kleven aan de instemming van de franchisenemer. Wat de toepassing van de wet "Doubin" betreft, heeft het Franse Hof van Cassatie dus de in Code Civil opgenomen theorie van het wilsgebrek gevolgd. Wel moet worden gepreciseerd dat de tekst van de wet-Doubin geen sanctie van nietigheid bevat, in tegenstelling tot de Belgische wet.

*"Ter voorkoming van gerechtelijke dwaling ware het aangewezen, mocht de Belgische wet met die rechtspraak rekening houden en nu al stipuleren dat de niet-naleving van die bepalingen slechts tot de nietigheid van de commerciële samenwerkingsovereenkomst kan leiden, als de instemming van de franchisenemer daardoor waardeloos wordt.."*⁵

5. Voorstel tot wijziging van de wet van 19 december 2005

Gevolg gevend aan de bovenvermelde toelichtingen, stelt de Arbitragecommissie voor om het artikel 5 als volgt te wijzigen :

"In geval van niet naleving van een van de bepalingen van artikel 3 kan de persoon die het recht verkrijgt, de nietigheid van de commerciële samenwerkingsovereenkomst invoeren binnen twee jaar na het sluiten van de overeenkomst.

Wanneer het afzonderlijk document de gegevens bedoeld in artikel 4, § 1, 1° niet bevat, kan de persoon die het recht verkrijgt, de nietigheid van de desbetreffende bepalingen van de commerciële samenwerkingsovereenkomst invoeren.

Indien een van de gegevens van het afzonderlijke document bedoeld in artikel 4, §1, 2° ontbreekt, of onvolledig of onjuist is, of indien één van de gegevens van het afzonderlijk document bedoeld in artikel 4, §1, 1° onvolledig of onjuist is, kan de persoon die het recht verkrijgt het gemeen recht inzake wilsgebreken of quasi-delictuele aansprakelijkheid invoeren, en zulks onverminderd de toepassing van de bepalingen van voorgaand lid.

De rechter beoordeelt eveneens de schade veroorzaakt in hoofde van deze persoon."

Kort samengevat komen de sancties neer op :

Lid 1 : de nietigheid van het contract in geval van niet-naleving van de drie cumulatieve (vorm)voorwaarden van artikel 3 ;

Lid 2 : de nietigheid van de gewraakte bepalingen in geval van afwezigheid van de in artikel 4, §1, 1°bedoelde gegevens ;

Lid 3 : de rechter oordeelt of er sprake is van een gebrek aan instemming in geval van afwezigheid, onjuistheid of onvolledigheid van een of meer informatiegegevens van het afzonderlijke document, bedoeld in artikel 4, §1, 2°; alsook in geval van onjuistheid of onvolledigheid van de gegevens bedoeld in artikel 4, §1, 1°.

⁵ Parl. St. Kamer, 51 1687/005, Verslag , p.22

Lid 4 : tot slot kan de rechter, in voorkomend geval, beslissen om een schadevergoeding op te leggen.
